

Bedömarutlåtande för fristående kurser i svenska som andraspråk vid Humanistiska fakulteten 2023/2024

[Slutversion 5 juni 2024]

Kort bakgrund

Bedömargruppen (se nedan) har haft i uppdrag att utifrån universitetets kriterier för utbildningsutvärdering enligt policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling utvärdera huvudområdet svenska som andraspråk vid Humanistiska fakulteten 2023/2024. Den 20 december 2023 genomfördes ett upptaktsmöte via Zoom där bedömargruppen gavs tillfälle att bekanta sig med fakultetens procedur för utbildningsutvärdering och ställa frågor till institutions- och fakultetsrepresentanter med olika typer av ansvarsområden. Inför upptaktsmötet översände fakulteten och institutionen ett antal dokument till bedömargruppen (bilaga 1). Bedömargruppen har därmed haft tillgång till ett gediget och tydligt sammansällt underlag som ger god inblick i kursernas innehåll och utfall, såsom kursplaner och litteraturlistor, kursguider, presentation utåt av kursutbudet, kursvärderingar, statistik och exempeluppsatser. I underlaget ingår också dokument som relaterar till den organisatoriska nivån, såsom lärarlista och lokalt arbetstidsavtal, policy- och styrdokument, tidigare utvärderingsrapporter, alumnt kommentarer samt verksamhetsplan och uppföljning av sådana.

Platsbesöket genomfördes den 4 mars (program för platsbesök, se bilaga 2). Bedömargruppen har därefter med utgångspunkt i underlaget och platsbesöksintervjuer gemensamt utarbetat sitt utlåtande, bland annat genom regelbundna Zoom-möten. Följande personer har ingått i bedömargruppen:

- Frida Splendido, fil.dr, Lunds universitet (ordf.)
- Ellinor Sjöberg, fil.mag. (studentrepresentant)
- Ulrika Magnusson, docent, Stockholms universitet
- Linus Salö, professor, Stockholms universitet

Inledning

Ämnet svenska som andraspråk (sva) är ett mångfacetterat ämne som under de senaste decennierna etablerats gradvis vid flera svenska lärosäten. Miljön vid Göteborgs universitet (GU) var central för ämnets institutionella konsolidering kring 1990-talets mitt. Än idag är GU en viktig ämnesnod, vilket framträder inte minst i det faktum att utbildning i ämnet ges såväl på grund- och avancerad nivå som inom ämneslärarprogrammet. Därtill finns ämnet flerspråkighet på forskarutbildningsnivå.

Institutionen har medvetet valt att låta de fristående kurserna i sva granskas separat från sva i ämneslärarutbildningen, eftersom ett gemensamt utvärderingsförfarande tidigare inneburit svårigheter att tyda vilka kommentarer i bedömarutlåtandet som rör vilken av utbildningarna. Majoriteten av de fristående kurserna ingår i kandidat-, magister- och masterexamen, och kurserna på grundnivå ger därutöver behörighet för undervisning i ungdomsskolan och vuxenutbildningen. Således ser bedömargruppen det fristående kursutbudet som en koherent utbildning, där vi betraktar bredd och balans som önskvärda kvaliteter när vi i det följande diskuterar övergripande styrkor och svagheter.

Utbildningens främsta styrkor och svagheter samt bedömargruppens reflektioner och rekommendationer

Bedömargruppen vill inledningsvis framhålla att vi anser att den utbildning vi granskat är välskött och håller god kvalitet. Vårt helhetsintryck är att ett engagerat lärarlag driver sva-utbildningen på ett lovvärt sätt. Vid institutionen finns en framstående forskningsmiljö med ämnesmässig bredd och väl meriterade medarbetare, vilket också gäller för sva. Betonas ska också att flera av omständigheterna runt de fristående kurserna i sva vid GU är gemensamma för ämnet vid andra lärosäten, exempelvis att sva tenderar att attrahera blivande eller verksamma lärare. Detsamma gäller de låga behörighetskraven för att bli lärare i sva i ungdomsskolan och vuxenutbildningen, t.ex. att bara 30 hp sva krävs för att bli lärare i sfi och årskurs 1–6. Detta sätter ramarna för lärosätenas möjligheter att utforma och erbjuda utbildningen – exempelvis att göra utbildningen relevant för så skilda studentgrupper. Vi vill betona att vi i grunden har förståelse för hur sådana faktorer påverkar institutionens förutsättningar.

Sva-utbildningarna vid GU är enligt vår bedömning relevanta i relation till studenternas och samhällets behov vad gäller undervisning inom ungdoms- och vuxenutbildning. Här är institutionen sedan länge en väletablerad vetenskaplig aktör. Vi vill särskilt framhålla differentieringen i kandidatkursens första termin, där det finns en inriktning mot sfi och en mot årskurs 1–6 utöver den allmänna inriktningen. Utbildningarna förbereder däremot i något lägre grad inför andra samhällliga behov än skola. Vår rekommendation är därför att institutionen ser över hur utbildningarna kan riktas tydligare även mot andra sektorer där frågor om flerspråkighet och andraspråksanvändning är relevanta. Vår bedömning är att man då torde ha bättre utsikter att locka också andra studenter än de som siktar mot läraryrket. Vi noterar att utbildningarna marknadsförs även mot andra sektorer, vilket enligt vår bedömning alltså inte riktigt överensstämmer med det verkliga utbudet.

Vår generella bedömning är att de granskade utbildningarna är förankrade i beprövad erfarenhet och att studenterna tränas i forskningsförberedande aktiviteter. Studenters lärande sätts i centrum i utbildningen, som generellt är genomtänkt och erbjuder varierade undervisningsformer och möjligheter till aktivt lärande. Det finns en hög kompetens bland medarbetarna, inte minst genom att lärare från institutionens andra ämnen vidareutbildats i sva och flerspråkighet. Emellertid är den vetenskapliga kompetensen lägre hos de lärare som undervisar i början av kandidatutbildningen. Centralt för den vetenskapliga grunden är också lärares möjligheter att använda sin forskningstid, vilken ibland tycks fyllas av andra uppgifter, och vi rekommenderar institutionen fortsatt uppmärksamhet på detta. Vi noterar därvid att disputerade lärare gör punktinsatser i flera olika kurser för att höja den vetenskapliga kompetensen, vilket tycks riskera att dessa lärares tjänster blir splittrade. Här förefaller således rekrytering vara en viktig strategisk fråga framgent.

Baserat på granskningen ger bedömargruppen rekommendationer relaterade till åtta kriterier, här presenterade i koncis form: Institutionen bör säkerställa att högskoleförordningens examensmål examineras i utbildningarna, se över relationen mellan mål och undervisning om adekvat språkbehärskning samt ompröva behörighetskravet för masteruppsatskursen. Vi rekommenderar också att institutionen överväger formaliserat utrymme för det pedagogiska utvecklingsarbetet, inklusive diskussioner över kursgränser, till exempel vid internat eller seminarier. Bedömargruppen uppmanar institutionen att tillse att alla lärare i sva har erforderlig högskolepedagogisk kompetens, i enlighet med GU:s riktlinjer, samt att vidareutveckla det arbete som redan finns gällande personalens fortbildning och ökade vetenskapliga kompetens inom sva och flerspråkighet. Vi uppmanar institutionen att sträva mot att studenter möter fler vetenskapligt meriterade lärare även i utbildningarnas första kurser samt ser över hur institutionens ämnesmässiga bredd ytterligare kan komma sva till godo. För att öka utbildningarnas relevans för andra studenter än blivande och verksamma lärare, samt främja internationalisering, jämställdhet och hållbar utveckling, rekommenderar vi att institutionen skapar referensgrupper med alumner och arbetslivsrepresentanter. Gällande studenters inflytande och delaktighet, föreslår vi att information om möjligheter till studentrepresentation i institutionens interna arbete tydliggörs på Canvas samt att rutiner runt kursvärderingar är praktiskt genomförbara. Tillgängligheten kan ökas, exempelvis genom att textningen av digitala filmer ses över.

Bedömargruppens värdering av utbildningens profil

Utbildningen har en språkvetenskaplig bas som tar sig uttryck bland annat i introducerande och fördjupande strukturkurser. Dessa utgör en god grund för andra kurser inom utbudet, exempelvis andraspråksinläring och bedömning. Framträdande är också frågor om språkinläring och -utveckling liksom den didaktiska prägeln, vilka är viktiga inom ämnet och av tradition har en framskjuten plats även vid andra lärosäten. Vi bedömer icke desto mindre att institutionen har skäl att beakta balansen mellan dessa och andra perspektiv, samt reflektera över hur de generella examina i högre grad kan återspegla den vetenskapliga disciplinen, oaktat vilka studenter som läser kurserna. På ett övergripande plan anser bedömargruppen att det finns potential för huvudområdet sva att täcka in mer av ämnets bredd på

både lång och kort sikt. Vad som utgör ett ämnes bredd är förvisso ingen lätt sak att fastställa; vi har dock utgått från uppfattningen att sva-fältet spänner från individcentrerade perspektiv med fokus på andraspråksinläring och -utveckling, till utbildnings- och arbetslivsperspektiv och vidare till de samhällsorienterade perspektiven med fokus på det flerspråkiga Sverige. Dessa fält kompletterar och bygger i hög grad på varandra.

Bedömargruppens övergripande intryck är att utbildningen som helhet har slagsida dels mot de individcentrerade perspektiven, med tonvikt på litteracitetsutveckling, dels mot de skolorienterade perspektiven med tonvikt vid undervisning och lärande. I synnerhet framstår frågor som rör flerspråkighet i ett samhällsperspektiv som sämre representerade i kursutbudet som helhet. Frågor om språkpolitik, språkideologi, makt och dominansförhållanden får därmed en mer undanskymd position. Även kurser om andraspråksutveckling i individperspektiv tenderar att ha en förskjutning mot skola och didaktik. Likaledes är text- och diskursforskning svagt företrädd i sva-utbildningen.

Sannolikt beror kursutbudets profilering på en rad faktorer och praktiska avvägningar, såsom lärarlagets kunskapsintressen och forskarprofiler. Ändå anser bedömargruppen att en breddning kan medföra en rad strategiska vinster. Vid de intervjuer som hölls vid platsbesöket framkom att det finns en uppfattning bland flera i kollegiet att i synnerhet inriktningen flerspråkighet haft svårt att etablera sig, alternativt varit så pass uppbounden med enskilda medarbetares forskningsprofiler att den blivit sårbar för personalförändringar. Breddningen skulle också gynna lärare och forskare som i dag inte känner att de får full utväxling för sin kompetens inom sva. Särskilt med beaktande av utbildningens relevans och samhällsnytta menar vi att större vikt vid flerspråkighet i samhällsperspektiv skulle vara av värde för studenter som ska arbeta med frågor som rör sva – i skolans värld eller inom andra sektorer – eftersom de kommer att behöva förhålla sig till vittfamnande och svåra frågor om invandring, mångfald, inkludering, xenofobi, samt avvägningar kring kategorisering och processer kring identifikation och andraspråkstalarship.

För bedömargruppen framstår det som angeläget att inom de fristående kurserna bereda utrymme för samhällsperspektiv i bred bemärkelse, antingen som inslag i befintliga kurser eller genom nyinrättade kurser. Detta kan uppnås genom ett ökat inslag av sociolingvistiskt orienterad flerspråkighetsforskning, som med fördel kan kombineras med text- och diskursforskning, som är svagt företrädd i sva och där institutionen har stark kompetens. Institutionen kan även beakta att i högre grad låta kurser inom andraspråksområdet inkludera sociala och kognitiva perspektiv. Parallellt behöver initiativ tas för att inom kollegiet finna former för att skapa långsiktighet och kritisk massa kring vetenskapligt robusta och samhällsrelevanta perspektiv som kan utgöra underlag för kursutbudet. Mer konkret innebär det att institutionen bör ta initiativ för att stärka kopplingen mellan forskningen och utbildningen i sva.

Tidigare utvärderingar

Den externa utvärdering som gjordes 2018 (av forskarna Holmen och Stroud) innehöll också den rekommendationer om utbildningens profil. Även om den utvärderingen hade ett bredare utvärderingsobjekt som inkluderade lärarutbildningen, kan det vara av värde att kort reflektera över hur såväl förutsättningar som slutsatserna för de två utvärderingarna skiljer sig åt vad gäller rekommendationer om utbildningens profil. I korthet efterlyste utvärderingen 2018 ett starkare fokus på flerspråkighet ur både individ- och samhällsperspektiv samt på språkdidaktik som överordnade stommar för utbildningen. Institutionens åtgärdsplan (dnr V2017-667) visar också att åtgärder vidtogs eller planerades innan pandemin slog till.

En del av de riktningsgivande rekommendationerna från 2018 års utvärdering om flerspråkighet som övergripande perspektiv framstår som inlemmade i kursutbudet, såsom sociokulturell förståelse för språktillägnande och aspekter av flerspråkighet på individnivå. Utvecklingspotentialen finns kvar ifråga om flerspråkighet i samhällsperspektiv och starkare språkvetenskaplig inriktning, d.v.s. bland annat vad 2018 års utredning omtalade i termer av samhällseliga och språkpolitiska ramar, regler och

diskurser, flerspråkighet i språkpolitik och samhällsinstitutioner. Vad gäller språkdiraktik som stomme för de fristående kurserna står institutionen inför ett strategiskt viktigt vägskäl. Förenklat kan detta vägval sägas handla om i vilken utsträckning de fristående kurserna bör ha fokus mot läraryrket, eller om fokus snarare ska vara bredare där skolans värld är en tillämpningsyta för ämneskunskapen bland flera andra. Detta val har stor inverkan på vilken typ av kunskap de fristående kurserna lämpligen bör förmedla. Med didaktisk prägel tillgodoser kurserna behov hos studenter som läser sva för behörighet i ungdomsskola och vuxenutbildning. Med en bredare språkvetenskaplig ansats kan kurserna i högre grad komma att avvika från lärarutbildningen, och därmed framstå som ett alternativ för en större grupp av presumtiva studenter med sikte på ett vitt spann av framtida eller redan pågående yrken samt i högre grad motsvara generella examina, till skillnad mot professionsutbildning.

Enligt bedömargruppen finns sannolikt strategiska för- och nackdelar med båda alternativen, som dock inte behöver förstås som varandras motsatser. Att studenternas preferenser skiljer sig blev också uppenbart vid platsbesöket. En student vi talade med uppskattade möjligheten att vid sidan av sitt arbete som lärare i andra ämnen kunna lägga sva-kurserna till sin befintliga lärarkompetens. En alumn som numera är verksam i ett helt annat fält framhöll snarare att det var just inslagen av mer renodlad flerspråkighetsforskning som gjorde utbildningen värdefull. Utöver de mycket viktiga hänsyn som rör att locka och tillfredsställa studenter finns personalstrategiska aspekter och frågor som rör ämnets förnyelse vid institutionen.

Utvärderingskriterierna

1. De faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och högskoleförordningens examensmål

Bedömargruppen har analyserat styrkor och svagheter i relation till det första kriteriet genom att granska kursplaner, litteraturlistor och examinationsuppgifter i relation till lärandemålen. Vidare har vi skapat oss en bild av utbildningens progression genom platsbesöket samt via kursernas Canvas-sidor. Sekundärbedömning av uppsatser på olika nivåer har gett en bild av handledning och betygsättning.

Utfallet av bedömargruppens läsning av uppsatser har varit tillfredsställande. Godkända exempeluppsatser ($n = 11$) relaterar väl till kursernas lärandemål, och i de fall målen inte uppfyllts har uppsatserna underkänts ($n = 2$), vilket tyder på att examinatorer upprätthåller uppsatta gränser för betyg. Institutionens betygssättning överensstämmer, vidare, med bedömargruppens allmänna värdering, t.ex. i att uppsatser som tilldelats betyget väl godkänt uppvisar en högre grad av komplexitet och bättre förankring i forskningsläget. Bortom uppsatskurserna har stickprov gjorts på kurser genom utbildningen. På grundval av dessa stickprov av uppgiftsbeskrivningar och studentinlämningar bedömer vi att studieresultaten motsvarar kursernas lärandemål.

Institutionen har tillhandahållit en matris över kursernas relation till examensmålen för respektive examen, vilken vi överlag bedömer som rimlig. Vi frågar oss dock om målen för kandidatexamen verkligen täcks av majoriteten av kurserna, såsom visas i matrisen, vilket verkar befogat för examensmål ett, kunskap och förståelse, men inte för övriga examensmål, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt. I masterexamensmatrisen finns det flera mål som inte uttrycks i kursmålen men som förekommer i undervisningen. Detsamma gäller ett mål i magisterexamen.

Vad gäller lärandemål i kursplanerna, noterar bedömargruppen att det finns mål i master gällande studenternas språkbehärskning. Dock framkommer det inte i kursguiderna, och inte heller vid institutionsbesöket, om det förekommer undervisning i detta. Av stickprov i Canvas framgår att uppgifter kan skrivas på andra språk än svenska.

Enligt vad bedömargruppen kan uttyda behöver en student som önskar skriva en masteruppsats i sva först skriva en magisteruppsats, och vi frågar oss hur ändamålsenligt detta är för studenten. Det torde också försvåra för studenter från andra lärosäten att påbörja masterprogrammet vid GU.

Rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete: Bedömargruppen rekommenderar att institutionen ser över kursplanerna för de tre examina och tillser att högskoleförordningens examensmål examineras samt överväger relationen mellan mål och undervisning om språkbehärskning. Vi rekommenderar också att institutionen omprövar magisteruppsats som behörighetskrav för masterstudier.

2. Undervisningen sätter studenternas lärande i centrum

Bedömargruppen har granskat utbildningens styrkor och svagheter i relation till det andra kriteriet genom att beakta förekomsten av olika aktiviteter som tyder på ett studentcentrerat förhållningssätt i undervisningen. Vi har bedömt i vad mån det på kurserna används varierade examinationsformer och om respons används som ett pedagogiskt verktyg för lärande. Emellertid saknas underlag för att bedöma hur de faktiska kursträffarna ser ut, vilket gör vissa aspekter av detta kriterium svårbedömda.

Bedömargruppens intryck är att det finns ett gott klimat i kollegiet och att goda samarbeten redan är etablerade inom såväl undervisning som forskning, vilket utgör en god grund för att lärarna ska kunna utmana sig själva och varandra även i kursutvecklingsarbetet. Enligt bedömargruppens observationer präglas många kurser av engagerade och studentnära arbetssätt, där lärarna ofta ger detaljerade, individuella kommentarer på studenters inlämningar i Canvas. Även om sådan respons av nödvändighet är kortfattad är intrycket att studenternas lärande främjas på ett ändamålsenligt sätt. Även studenterna vittnade i intervjuerna om engagerade lärare och gav exempel på god uppsatshandledning. Vid platsbesöket tog vi också del av konkreta exempel på hur uppgifter och instruktioner anpassats i relation till studenternas synpunkter, där så befanns befogat. Man har också sett behov av undervisning i akademiskt skrivande och därför skapat en särskild kurs i detta (vilken inte ingår i progression mot examen). Likaledes gavs exempel på anpassningar för att stödja progressionen mellan kurserna, t.ex. genom att en kurs i vetenskaplig teori och metod lagts tidigare i förhållande till uppsatskursen. Vi fick också intrycket att det finns nära samarbete mellan studierektorer, kursansvariga och lärare, så att iakttagelser från undervisningen förmedlas till beslutsfattande funktioner, samt att beslut om undervisning förankras i lärarkollegiet.

Lärarnas engagemang och pedagogiska kreativitet framkom tydligt såväl vid platsbesöket som i Canvasytorna, vilket ofta går igen i examinationernas utformning. En stor del av de examinationer som vi har tagit del av utgörs av tydligt formulerade uppgifter ”utan tak” som ger möjlighet till lärande även under arbetet med själva examinationen. Många kurser förefaller ha relativt många examinationer, vilket i kombination med ett relativt litet antal kursträffar medför risken att undervisningen inte konsekvent kan erbjuda lärtillfälle före examination. Av underlaget är det inte helt tydligt hur detta faller ut i genomförandet men av schema och kursguider att döma ägnas en stor del av undervisningen åt (muntliga) examinationer.

Rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete: Bedömargruppens intryck är att det engagemang vi observerat i mötet med lärare och i utsagor från studenter och alumner ger goda möjligheter för kollegiet att själva identifiera relevant fokus för utvecklingsarbete. Vår rekommendation är därför att institutionen diskuterar formaliserade möjligheter att ge det pedagogiska utvecklingsarbetet utrymme som inkluderar diskussioner över kursgränser, till exempel genom internat eller seminarier.

3. Undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet

Bedömargruppen har granskat utbildningens styrkor och svagheter i relation till det tredje kriteriet genom att beakta i vilken grad utbildningen är forskningsanknuten, exempelvis i vad mån kurslitteraturen speglar forskning av relevans för sva, hur väl undervisningen präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och hur studenter ges träning i såväl forskningsliknande aktiviteter som i akademiska färdigheter. Vi har också beaktat lärarnas vetenskapliga kompetens.

Det framstår för bedömargruppen som att studenterna möts av ett engagerat och hårt arbetande lärarlag, vars praktik vilar på ett sunt vetenskapligt förhållningssätt. Även studenter och alumner framhöll att de undervisats av lärare med vetenskaplig kompetens inom området. Lärarna uttryckte att studierektorerna vinnlägger sig om att undervisande personal har vetenskaplig kompetens samt att lärare tar fram kurser inom sina expertområden. Forskarutbildningen och det, i nationellt perspektiv, stora masterprogrammet ger förutsättningar för återväxt.

GU delar problemet med andra lärosäten att det kan vara svårt att tillsätta lektorstjänster i sva. Man strävar efter att attrahera vetenskaplig expertis och har även låtit personal från institutionens övriga ämnen vidareutbilda sig i sva, för att få fram fler vetenskapligt kvalificerade lärare. Vid platsbesöket framkom det även att man tar in handledare från institutionens andra ämnen för att öka bredden av uppsatsämnen. Strukturellt framträder även den välbekanta tendensen att grundnivåns första terminer till stor del bemannas med adjunkter, som stöds av disputerade lärare. Därefter slussas docent- och professorskompetenta lärare in på högre nivå. De undervisar dock huvudsakligen på avancerad nivå.

Vid platsbesöket beskrev institutionsledningen och studierektorer ett samlat bemanningsarbete för att säkra att lärarna har utrymme att använda sin forskningstid. Även om lärarna överlag tycktes anse att de har utrymme att använda forskningstiden framkom det att den även används till annat.

Vi bedömer att kurslitteraturen över lag speglar relevant forskning. Sett till litteraturlistorna, till exempel för strukturkurserna, finns också progression mellan delkurserna då den i SSA111, delkurs 2, är mer grundläggande och i SSA121, delkurs 2, något mer fördjupande samt har ansats av olika teoretiska perspektiv. I båda delkurserna finns också didaktiskt orienterad litteratur om grammatik, lexikon och uttal, vilket förefaller rimligt i förhållande till utbildningarna som helhet. I andra delkurser är dock litteraturen något ålderstigen (t.ex. SSA111, delkurs 3 och 4, SSA117). Vi noterar att didaktiska perspektiv är framträdande också i kurser som behandlar t.ex. andraspråksutveckling eller ämnet sva i samhället och föreslår att man ser över litteraturen härvidlag. Det gäller exempelvis SSA118, delkurs 1, där vi föreslår att institutionen tänker över huruvida det är befogat att denna 1–30 hp-kurs skiljer sig från motsvarande kurser med allmän respektive sfi-inriktning.

Genom kurser i vetenskaplig teori och metod tränas studenterna i forskningsliknande aktiviteter. Bedömargruppen ser också positivt på kurser orienterade mot språkvetenskaplig problemlösning (SSA134) samt mot problemställningar i andraspråksforskning (SSA251).

Rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete: Bedömargruppen uppmanar institutionen att fortsatt verka för att disputerad personal kan ta ut sin forskningstid. Vi rekommenderar att man arbetar för att studenter även i början av grundutbildningen möter vetenskapligt meriterad personal. Vi rekommenderar också att kurslitteraturen uppdateras där behov finns och att lärare ges utrymme i tjänst för att detta ska kunna genomföras återkommande. Se även kriterium 2 och 9.

4. Lärarna har aktuell och adekvat ämnesmässig och högskolepedagogisk kompetens samt att antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll

Bedömargruppen har granskat utbildningens styrkor och svagheter i relation till det fjärde kriteriet genom att beakta i vilken grad lärarnas kompetens relaterar till utbildningens innehåll. Mer precist har vi sökt relatera lärarlagets ämnesmässiga expertis och profilering, inklusive tvärvetenskaplig kompetens, till det fristående kursutbudets innehåll. Vi har vidare fäst vikt vid grad av vetenskaplig meritering och dokumenterad högskolepedagogisk utbildning.

Bedömargruppen konstaterar att den vetenskapliga kompetensen hos flera av institutionens lärare i sva gör dem väl lämpade för att bedriva undervisning i de granskade kurserna. Befintliga satsningar på kompetensutveckling av personal utanför sva-ämnet torde också bidra till att den vetenskapliga expertisen stärks inom relevanta fält och, i samma slag, den vetenskapliga kompetensen. Bedömargruppens uppfattning är att lärarnas kompetens väsentligen täcker utbildningens centrala innehåll; se dock kriterium 3 om disputerade lärare.

Vad gäller högskolepedagogisk kompetens framkommer av det bilagda underlaget att tolv av de 36 lärare som listas har läst tio veckors högskolepedagogik. Med andra ord lever bara en tredjedel av institutionens lärare i sva upp till de uppställda kraven vid GU. Elva av lärarna har läst en kurs i forskarhandledning. Elva lärare saknar enligt underlaget helt formell högskolepedagogisk utbildning.

Rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete: Bedömargruppen uppmanar institutionen att tillse att alla lärare i sva har erforderlig högskolepedagogisk kompetens. Vi uppmanar även institutionen att bejaka den utveckling som redan finns gällande personalens fortbildning och ökade vetenskapliga kompetens inom svenska som andraspråk och flerspråkighet.

5. Utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov

Bedömargruppen har granskat utbildningens styrkor och svagheter i relation till det femte kriteriet genom att beakta i vilken utsträckning utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov. I brett hänseende har vi bedömt i vad mån de fristående kursernas innehåll svarar mot de behov av bildning och kunskap som det omgivande samhället ger uttryck för. Vi har också undersökt förekomsten av arbetslivsanknytning, såsom generiska förmågor som kommunikationsförmåga och samarbete. Vidare har vi granskat i vilken utsträckning utvecklingsarbete involverar alumnuppföljningar eller på andra sätt sker i samverkan med relevanta aktörer i samhället.

Som landets övriga lärosäten har GU att hantera att kraven för att bli behörig att undervisa i sva i ungdomsskola och vuxenutbildning bara är 30 hp, vilket gör att avvägningen av innehåll i utbildningens första termin är grannlaga. Vi ser positivt på att GU ger tre varianter av den första terminen: en med allmän inriktning, en med inriktning mot årskurs 1–6 och en mot sfi. Som vid andra lärosäten är nästan alla studenter i sva verksamma eller blivande lärare. Ett samhällsbehov kan således sägas avspeglas i kursernas innehåll, i det att ett innehåll på olika sätt riktat mot skola blir berättigat. Vi noterar också att institutionen i nationell jämförelse är väl förberedd för de ändringar i ungdomsskolans styrdokument som vi bedömer kommer att genomföras gällande tidiga stadier i andraspråksutveckling, då man har inslag om såväl barns som vuxnas tidiga läs- och skrivutveckling. GU var även tidiga med att erbjuda utbildning i vuxnas alfabetisering. Som också avspeglas i institutionens kurser, förutsätter en didaktisk orientering också andra typer av innehåll, och man behöver även tillgodose intressen och behov hos studenter som inte är lärare. Sva har också allmän samhällsrelevans. Vid institutionsbesöket uttryckte både studenter och alumner att de upplevt utbildningen som relevant. Samtidigt efterfrågades en starkare inriktning mot andra områden i samhället än skola, såsom myndigheter och arbetsplatser där flerspråkighet också är relevant och närvarande. Någon hade också upplevt att kurserna kunde förutsätta kontakt med skola och elever.

Ett utvecklingsområde för institutionen är att fortsätta det viktiga arbetet med föra fram kunskap om sva som angeläget inom ett brett spann av samhällsområden såväl inom offentlig som privat sektor. Det arbetet går hand i hand med föreslaget reformarbete av utbildningens innehåll och profil, där ett starkare fokus på flerspråkighet i samhället, textforskning samt andraspråksinlärning/-användning ur fler perspektiv än didaktiska (se Bedömargruppens värdering av utbildningens profil) bättre skulle svara mot samhällets behov i bred bemärkelse, samtidigt som man vårdar de didaktiska aspekterna av utbildningen. En möjlighet är att detta arbete tar formen av en referensgrupp med arbetslivsrepresentanter. I denna grupp skulle man även kunna integrera alumner. På så vis ges också möjlighet till alumnuppföljning, något som institutionen i nuläget inte systematiskt arbetar med.

Rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete: Bedömargruppen anser att institutionen kan se över kursernas relevans för andra studenter än blivande och verksamma lärare. Det kan förslagsvis göras genom att i högre grad involvera alumner och arbetslivsrepresentanter i referensgrupper för att utforma utbildningen i samverkan med externa aktörer, vilket också skapar möjligheter att säkerställa integration av perspektiv för internationalisering, jämställdhet och hållbar utveckling i utbildningen.

6. Studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Bedömargruppen har granskat utbildningens styrkor och svagheter i relation till det sjätte kriteriet genom att beakta i vilken utsträckning studentinflytande hanteras på ett tillfredsställande sätt. Vi har bedömt formerna för studenternas medverkan i relevanta organ med uppgift att planera, följa upp och utveckla utbildningen. Vi har också tagit hänsyn till studenternas syn på studentinflytandet.

Institutionen förser varje år studentkåren med en lista på de organ där studentrepresentanter har möjlighet att medverka. De bjuder vidare in studentkåren att delta på introduktionsdagar för att informera om möjligheter till studentinflytande. På Canvas finns sådan information i länkade dokument. I nuläget har institutionen inte någon studentrepresentant. Detta har också varit situationen under de senaste åren. De studenter och alumner som vi intervjuade vid platsbesöket tror att svårigheten att hitta studentrepresentant hänger samman med att många sva-studenter studerar på distans vid sidan av heltidsarbete och inte anser sig ha tid för ytterligare åtaganden. En av studenterna har inget minne av att ha fått någon information om studentinflytande.

Rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete: Bedömargruppen ser att det finns strukturer som möjliggör studentrepresentation. Emellertid kunde informationen om detta lyftas fram tydligare på Canvas, eftersom informationen i nuläget endast är synlig för den som läser i länkade dokument.

7. En för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger

Bedömargruppen har granskat utbildningens styrkor och svagheter i relation till det sjunde kriteriet genom att beakta hur pass tillgänglig och ändamålsenlig lärmiljön är, både den fysiska och den digitala. Vår bedömning grundar sig på observationer såväl som intervjuer med studenter och lärare om deras upplevelse av hur väl lärmiljön stödjer utbildningens och studenternas specifika behov. Vi har vidare undersökt rutiner, stödstrukturer och liknande. Noteras bör dock att inga personer med egen funktionsnedsättning kunnat ges möjlighet att yttra sig om tillgängligheten.

Enligt bedömargruppen förefaller den fysiska lärmiljön mycket ändamålsenlig; Humanisten erbjuder rikligt med studieplatser av olika karaktär och särskild hänsyn har tagits till att skapa en funktionell ljudmiljö. Skyltningen i lokalerna är tydlig och orienteringstavlor, inklusive taktila sådana, finns. Byggnaden erbjuder in- och utgångar åt olika håll så att det går att ta sig in med rullstol trots den kuperade terrängen. I byggnaden finns även taktila stråk samt kontrastmarkering för svepytor. Detta stickprov ger vid handen att den generella tillgängligheten i den fysiska studiemiljön är mycket god. Vad en student med funktionsnedsättning skulle kunna önska är tydligare information om denna tillgänglighet på webbplatsen; där framgår förvisso att Humanisten har höga ambitioner vad gäller tillgänglighet men informationen begränsas till hur den som använder rullstol kan ta sig till lokalerna med bil och att taktila stråk finns. Här ges alltså intrycket av en mindre tillgänglig miljö än vad som är fallet, vilket dessutom avkräver studenter med funktionsnedsättning onödigt merarbete i att undersöka den faktiska tillgängligheten inför kursstart.

Bedömargruppen noterar kollegiets medvetna arbete för att skapa enhetlighet i den digitala studiemiljön. Överlag är instruktioner och struktur tydliga, med landningssidor på varje kursyta som följer samma upplägg och inkluderar användbar information, däribland om Enheten för akademiskt språk. En av de intervjuade studenterna uttrycker att Canvas ändå kan bli svårnavigerat när lärare organiserar information bortom landningssidorna på olika sätt. Detta kan möjligtvis kompliceras av att landningssidan på flera kursytor, särskilt på avancerad nivå, inbegriper en länk till en tom ”delkurs-sida”. Ibland är det därtill något otydligt hur studenten ska navigera till kursinnehållet från landningssidan. På enstaka ställen förekommer välkomstmeddelande (med exempelvis information om vem som undervisar på kursen) i bildformat utan alternativ text. Hyperlänkar innehåller inte konsekvent tillräckligt med information för studenter som tab-navigerar med skärmläsare. Avslutningsvis noteras att textning saknas på vissa inspelade föreläsningar, däribland äldre föreläsningar med dålig ljudkvalitet.

Rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete: Den fysiska och digitala lärmiljön tycks fungera väl för de flesta studenter. Men för att *alla* studenter ska få en tillgänglig och ändamålsenlig lärmiljö krävs en mer riktad genomlysning av experter med specifik kompetens inom tillgänglighet, vilket förmodligen är en fråga för fakulteten. Det bedömargruppen dock kan rekommendera institutionen är att texta de filmer som i nuläget saknar textning, skapa nya (textade) versioner av filmerna från 2015, samt att se över information i hyperlänkar och alternativ text för bilder.

8. Kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Bedömargruppen har granskat utbildningens styrkor och svagheter i relation till det åttonde kriteriet genom att beakta huruvida den aktuella utbildningen bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete. Vi har bedömt hur och med vilken systematik som utbildningen kontinuerligt följs upp, vilka kollegiala fora som finns för utvecklingsarbete och hur kursutvärderingar används i utvecklingsarbetet.

I flera kurser samarbetar lärare, vilket enligt bedömargruppens intryck ger goda förutsättningar för utvecklingsarbete. Vid institutionsbesöket framkom flera exempel på det samt på samarbete mellan studierektorer och undervisande lärare. Man menade att såväl ny forskning som kursvärderingar fungerar som startskott för utvecklingsarbete samt beskrev andra sätt att tillfråga studenter om kursernas utformning, t.ex. en enkätundersökning med studenter. I synnerhet på avancerad nivå finns utrymme för att skapa nya kurser.

Utvärdering av de fristående kurserna styrs av dokumentet *Rutiner för kursvärderingar för fristående kurser och program på grund- och avancerad nivå (utom lärarutbildning)*. Delkursansvarig lärare har ansvar för att efter eller i slutet av kursen ge studenterna möjlighet att fylla i en utvärderingsenkät. I dokumentet regleras också kursutvärderingens utformning, hur det insamlade materialet hanteras samt hur återkoppling till studenterna sker. Enligt rutinerna genomförs också en helkursutvärdering, vars resultat analyseras och diskuteras av samtliga medverkande lärare. Samtal vid platsbesöket, samt underlag på Canvas, visar att arbetet med kursutvärderingar fungerar väl i praktiken och att resultaten från kursutvärderingarna omhändertas i utvecklingsarbetet. I nuläget kan det dock vara svårt att praktiskt genomföra kursutveckling mot bakgrund av kursvärderingar inom den tidsram som föreskrivs (från en termin till nästa).

Rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete: Vid platsbesöket framkom att institutionen arbetar med att uppdatera rutinen för kursvärderingar. Bedömargruppen rekommenderar att institutionen i samband med detta eftersträvar att de rutiner som föreskrivs är praktiskt genomförbara.

9. Övriga synpunkter från bedömargruppen

Bedömargruppen vill avslutningsvis framhålla att kvaliteten i en given utbildning är nära förbunden med tilldelning av resurser, vilket på ett grundläggande sätt villkorar lärarnas förutsättningar att tillhandahålla en god utbildning. På den här punkten vill vi påtala att medelstilldelningen är lägre för fristående kurser än för ämneslärarprogrammet i sva, enligt vad vi erfor vid platsbesöket. Vi föreslår att sådan snedfördelning kompenseras för vid institutionen, både med hänsyn till lärare och studenter. Vi inser att det faktum att studenter huvudsakligen möter adjunkter under utbildningens inledande terminer, som påtalats ovan, också kan avspegla en ekonomisk verklighet men anser det ändå centralt att institutionen strävar mot att engagera mer senior personal även i den tidiga grundutbildningen.

Underlag till bedömargruppen

Bilaga 1

Program platsbesök, den 4/3 2024

Bilaga 2

Bilaga 1: Underlag

Nedan listas det underlag, bestående av totalt 91 dokument, som GU tillhandahållit bedömargruppen. Via dokument 18 har bedömargruppen fått tillgång till 18 kursplaner och 14 litteraturlistor. Via dokument 19 har bedömargruppen dessutom fått tillgång till 18 kursytor i Canvas. Utöver de 90 dokument som från början ingick i underlaget har bedömargruppen bett institutionen att inkomma med en översikt över i vilka kurser examensordningens mål behandlas, dokument 91.

1. Reflektion till underlaget SFS, 10 nov 2023

Alumners kommentar till underlaget och-eller utbildningen

2. Alumn 1, Kommentarer GU granskning 2023
3. Alumn 2, Kommentarer till underlaget_Beatrice Johansson

Exempel på uppsatser

4. Förteckning över självständiga arbeten med bedömning
5. Uppsats Anna Bjerkeli.pdf
6. Uppsats Annalena Svensson.pdf
7. Uppsats Beatrice Johansson .pdf
8. Uppsats Carolina Heedman.pdf
9. Uppsats Eva Sundquist.pdf
10. Uppsats Håkan Gunnarsson pdf.pdf
11. Uppsats Jacob Hilding.pdf
12. Uppsats Linda Gredåker.pdf
13. Uppsats Maria Serkitjits.pdf
14. Uppsats Marijana Milenkovic.pdf
15. Uppsats Regina Harkin.pdf
16. Uppsats Ulf Sparredal.pdf
17. Uppsats Vesna Basic.pdf

Institutionens fristående kurser i svenska som andraspråk (kursplaner, litteraturlistor, digitala kurssidor)

18. Kursplaner och litteraturlistor, fristående kurser i SVA .docx
19. Kurssidor från VT23 och HT23.docx

Kursvärderingar

20. Rutiner-kursvärderingar
21. Rutiner-kursvärderingar_fristaende-kurs-och-program_utom-lararutb-v-2015-05-11.pdf

Delkursvärderingar 2020-2023

22. HT 2020 Distans D1 Introduktion.pdf
23. HT 2020 Kväll o distans D4a Läs- och skrivutveckling på ett andraspråk.pdf
24. HT 2021 DAG D1 Introduktion.pdf

25. HT 2021 Kväll o distans D4a Läs- och skrivutveckling på ett andraspråk.pdf
26. HT 2022 D4 a Läs- och skrivutveckling på ett andraspråk.pdf
27. HT 2022 Distans D1 Introduktion.pdf
28. HT 2022 Kväll D1 Introduktion.pdf
29. Kursvärdering SSA111 VT23-HT23 delkurs 2 distans.pdf
30. Länkar till delkursvärderingar.docx
31. SSA111 D.1 HT23 Delkursvärdering.pdf
32. SSA111 H21-V22 Delkurs 3 - Kursvärdering med fritextsvar.pdf
33. SSA111 H21-V22 Delkurs 3.pdf
34. SSA118 Delkurs 4 - Kursvärdering med fritextsvar.pdf
35. SSA118 H22 delkurs1 Svenska som andraspråk lärare åk 1-6 - Kursvärdering med fritextsvar.pdf
36. SSA118 V23_H23 Delkurs 1 - Kursvärdering med fritextsvar.pdf
37. SSA118 V23_H23 Delkurs 2 - Kursvärdering med fritextsvar.pdf
38. SSA129 V23_H23 Delkurs 1 Introduktionskurs - Kursvärdering utan fritextsvar.pdf
39. VT 2020 Distans D4a Läs- och skrivutveckling på ett andraspråk.pdf
40. VT 2020 Kväll D4a Läs- och skrivutveckling på ett andraspråk.pdf
41. VT 2021 D4a Läs- och skrivutveckling på ett andraspråk.pdf
42. VT 2021 Distans D1 Introduktion.pdf
43. VT 2022 Dag D1 Introduktion.pdf
44. VT 2022 Distans D1 Introduktion.pdf

Helkursvärderingar Ht22

45. Helkursvärdering SSA211 H22.pdf
46. Helkursvärdering SSA251 H22.pdf

Helkursvärderingar VT23

47. Helkursvärdering SSA117 V23 Kursvärdering med fritextsvar.pdf
48. Helkursvärdering SSA121 V23 Kväll och Distans Kursvärdering+med+fritextsvar.pdf
49. Helkursvärdering SSA127 sommarkurs 23 med kommentarer.pdf
50. Helkursvärdering SSA134 V23 Kursvärdering+med+fritextsvar.pdf
51. Helkursvärdering SSA212 V23 Andraspråksanvändning i utbildnings- och arbetslivspraktiker - Kursvärdering med fritextsvar.pdf
52. Helkursvärdering SSA255 V23 Grundläggande litteracitet i en flerspråkig kontext I - Kursvärdering med fritextsvar.pdf
53. Helkursvärdering SSA260 V23 Språkanalys - Kursvärdering med fritextsvar.pdf

Lärlista och lokalt arbetstidsavtal

54. Lokalt-arbetstidsavtal för lärare fr.o.m.-2023-01-01.pdf
55. Översikt undervisande lärare på fristående kurser i SSA .xlsx

Presentation utåt av kursutbudet i svenska som andraspråk

56. 2022 Affisch kurser och program A4 SSA.pdf
57. 2022 Flyer 297x105 – kurser 2022 SSA.pdf
58. Scannad sida från 'Studera på Humansiten' om SSA.pdf
59. Sociala medier SSA Ansökningsperiod 230915-231016 kvadratisk inlägg + text.pdf

60. Sociala medier SSA Ansökningsperiod 230915-231016 stories reels.pdf

Statistik fristående kurser i SVA

61. SSA111 campus 50 %.xlsx
62. SSA111 campus 100 %.xlsx
63. SSA111 distans.xlsx
64. SSA117.xlsx
65. SSA118.xlsx
66. SSA121.xlsx
67. SSA125.xlsx
68. SSA127 sommarkurs.xlsx
69. SSA127.xlsx
70. SSA128 sommarkurs.xlsx
71. SSA129.xlsx
72. SSA134.xlsx
73. SSA136.xlsx
74. SSA145.xlsx
75. SSA220.xlsx
76. SSA230.xlsx
77. SSA251.xlsx
78. SSA252.xlsx
79. SSA255.xlsx
80. SSA256.xlsx
81. SSA260.xlsx

Tidigare utvärdering av SVA-ämnet (Lärarytbildningen och fristående kursutbud)

82. Åtgärdsplan för ämnet svenska som andraspråk.pdf
83. Bedömarutlåtande för utbildningen i ämnet svenska som andraspråk vid humanistiska fakulteten.pdf
84. Humanistiska fakultetsstyrelsen beslutar att fastställa Åtgärdsplan för ämnet svenska som andraspråk.pdf
85. Översikt över åtgärder, tidplan och ansvarsområden för ämnet svenska som andraspråk.pdf

Verksamhetsplan (VP) 2023 och uppföljning av VP 2022

86. Verksamhetsplan Svenska 22 Uppföljning .pdf
87. Verksamhetsplan-sfs-2023.pdf

Verktyg och policydokument

88. 1811027_policy-for-kvalitetssakring-och-kvalitetsutveckling-utbildning.pdf
89. Styrdokument, policydokument, rutiner.docx
90. verktyg-for-inventering-och-utveckling-av-utbildningskvalitet.docx

Kompletterande dokument som bedömargruppen bett om att få in

91. Mål ur examensordningen för kandidat-, magister- och masterexamen

Bilaga 2: Program platsbesök

INSTITUTIONEN FÖR SVENSKA, FLERSPRÅKIGHET OCH SPRÅKTEKNOLOGI

Extern granskning av fristående kurser i Svenska som andraspråk (SSA)

Program för platsbesöket måndagen den 4 mars 2024 i Gästmatsalen, C314

9.00–10.00 Möte med studierektorerna Lina Larsson och Marie Rydenvald, studievägledare Eléni Katsogiannos och sammankallande för granskningen Anna Winlund

10–10.20 Fika, liten rundvandring

10.20–11.20 Möte med undervisande personal Klas Almroth (universitetsadjunkt), Sara Nilsson (universitetsadjunkt), Lotta Olvegård (universitetslektor), Julia Prentice (docent), Anna Winlund (universitetslektor och koordinator för mötet)

11:30–12.10 Möte med prefekt Karin Helgesson och utbildningsansvarig Susanna Karlsson,

12.10–13.10 Lunch

13.10–13.40 *Tid att sammanfatta*

13.45–14.15 Möte med student, Cornelia Andersson, SSA136 (zoom) <https://gu-se.zoom.us/j/64385920281>

14.20–14.50 Möte med doktorander Simon Bauer och Camilla Håkansson

14.50—15.10 Fika

15.10–15.40 Möte med alumner, Gisela Bohlin och Beatrice Johansson (zoom) <https://gu-se.zoom.us/j/64385920281>

15.40–16 Möte med student, Benjamin Isaac Robbins, SSA136

16–17 *Egen förberedelse inför återföring*